

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Canisterapie v prostředí mateřské školy

Bakalářská práce

České Budějovice 2009

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Eva Svobodová

Vypracovala: Zuzana Hořejší

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Ročník: III.

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Svobodové, za laskavé vedení práce a poskytnutí cenných informací a rad, které jsem uplatnila při psaní této práce.

Rovněž děkuji za spolupráci a pomoc při realizaci práce canisterapeutickému sdružení Hafík.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Canisterapie v prostředí mateřské školy, zpracovala samostatně a s použitím pramenů uvedených v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum:

.....

Zuzana Hořejší

ANOTACE

Bakalářská práce se je zpracována se záměrem vytvořit propojení působení canisterapie v prostředí mateřské školy.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. Teoretická část se zabývá vývojem jedince a problematikou canisterapie a jejím metodám.

Praktická část odhaluje možné propojení působení canisterapie a mateřské školy. Jejím zjišťováním je informovanost učitelek o tomto termínu.

ANNOTATION

The school leaving thesis is elaborated in order to make a connection of canistherapy with the environment of kindergartens.

The thesis is devided into two main parts. The theoretical part concerns the development of an individual and the problems of canistherapy and its methods.

The practical part reveals a possible connection of canistherapy effects and the environemnt of kindergartens. The aim of the practical part is to find out how the teachers are informed about this term.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Vývoj jedince.....	7
2.1 Prenatální období.....	8
2.2 Kojenecké období.....	8
2.3 Batolecí období.....	8
2.4 Období předškolního věku.....	9
2.5 Období raného školního věku.....	10
2.6 Období pubescence.....	10
2.7 Období adolescence.....	11
3. Lidské potřeby.....	12
4. Vliv zvířete v dětství.....	14
5. Canisterapie.....	18
5.1 Co je canisterapie.....	18
5.2 Historie canisterapie.....	19
6. Metody canisterapie.....	21
6.1 (AAA) Animal Assisted Activities.....	21
6.2 (AAT) Animal Assisted Therapy.....	21
6.3 (AAE) Animal Assisted Education.....	22
6.4 (AACR) Animal Assisted Crisis Response.....	22
6.5 Pes vhodný pro canisterapii.....	23
7. Edukace v předškolním věku.....	24
7.1 Využití canisterapie jako součást výuky.....	28
8. Podmínky provádění canisterapie.....	30
8.1 Omezení provádění canisterapie.....	31
8.2 Kdy canisterapie nepomáhá.....	32
8.3 Zásady pro provádění canisterapie v mateřské škole.....	33
8.4 Praktické náměty pro činnost.....	33
9. Výzkumná část.....	37
9.1 Cíl a předpoklady výzkumné části.....	37
9.2 Metody výzkumu.....	37
9.3 Soubor respondentů.....	38
9.4 Zpracování jednotlivých otázek.....	41
9.5 Závěr výzkumu.....	51
10. Závěr.....	53
11. Seznam použité literatury.....	54

1. Úvod

V mateřských školách a nejen tam, dochází k velkým změnám. Hledají se nové cesty působení na děti.

V MŠ se setkáváme s různými alternativními programy, ale bohužel zatím spíše sporadicky s canisterapií, jako s jejím podpůrným prostředkem.

Dokonce i samotná definice je mnohem lidem neznámá, natož její pozitivní důsledky a možnost využití v mateřské škole. Pes – jako terapeut pomáhá odbourávat různé potíže, motivuje, odbourává stud a zlepšuje komunikaci s učitelkou. Pes hraje roli rodinného příslušníka a může mít i své poslání jako terapeut a to čtyřnohý.

Pes byl pro mě vždy kamarád, který mě měl rád takovou, jaká jsem, kamarád který jde se mnou a do všeho. Byl se mnou stále, vždy když jsem ho potřebovala.

Nyní jsem se stala členkou canisterapeutického týmu a cítím, že brány školek nemusí být vždy před psy zavřené a tyto oblasti lze propojit.

Většina lidí se bojí nového a učitelky se většinou nedokáží odpoutat od zavedeného systému, proto je tato oblast propojení velmi složitá.

Úkolem mé práce je vysvětlit odborné veřejnosti a veřejnosti jako takové, metody a možnosti využití canisterapie v mateřské škole.

V teoretické části je práce zaměřená na vývoj osobnosti. Velká část je věnována canisterapii, jejímu vývoji, metodám, formám a obsahu terapie při edukaci. V praktické části se zabývám informovaností učitelek o tomto termínu.

2. Vývoj jedince

Každý jedinec zaujímá různá stádia či období svého vývoje a tím i různé role. Vývojové teorie se neliší jen mírou důrazu na zrání nebo na učení, ale i podle toho, zda považují psychický vývoj za plynulý, nepřetržitý proces, který tvoří mnoho dalších změn, nebo zda diferencují kvalitativně odlišné vývojové fáze.¹

Každý jedinec zaujímá různá stádia svého vývoje.²

- a) Prenatální období
- b) Rané dětství
 - Novorozenec -28 dní
 - Kojenec -1 rok
 - Batole – do 3 roku
- c) Předškolní věk – do 6 let
- d) Mladší školní věk – do 10 – 11 let
- e) Střední a starší školní věk
 - Prepuberta – do 13- 14 let
 - Puberta – do 15 let
 - Adolescence – do 20 let
- f) Dospělost
 - Mladá dospělost – 30 let
 - Střední dospělost – do 45 let
 - Pozdní dospělost – do 60 – 65 let
- g) Stáří
 - Rané stáří – do 75 let
 - Pravé stáří- od 75 let

¹ VÁGNEROVÁ, M. (2000)

² LANGMEIER, J., KREJČÍKOVÁ, D. (1998)

2.1 Prenatální období

Toto období začíná početím dítěte. Plod je velmi brzo schopen nejjednodušších forem učení. Pro rozvoj plodu je důležité spojení s mateřským organismem a interakce mezi nimi se vyvíjí. Komunikace mezi nimi probíhá na základě biochemických mechanismů. Velký mezník pro další vývoj je i porod, který je přechodem od vývoje prenatálního k životu novorozence.³

2.2 Kojenecké období

V tomto období se odehrává mnoho změn. Váha dítěte se více, než zdvojnásobí a vyroste asi o polovinu. Dítě se stává aktivní bytostí, která chodí, vydává zvuky (i první artikulovaná slova) a rozumí přáním svého okolí (rodičů). Ovládá řadu dovedností jako hry (manipulace s předměty), jídlo.

V prvním roce života stojí za připomenutí zejména tři zlomové události:

- První úsměv dítěte – zrod vzájemnosti emocí. Tím, že okolí reaguje zvýšeným zájmem, zvýšenou citovou odezvou na dobré rozpoložení dítěte (úsměv). Dítě se pak snaží svým úsměvem opět příslušné pozitivní reakce okolí vyvolat.
- Uchopení a puštění – zrod aktivního vztahu. Velkou zlomovou událostí života dítěte se může stát vznik způsobilosti něco aktivně uchopit, držet, přitáhnout, stisknout, nebo naopak pustit, odstrčit, odhodit. Stává se tak mezi šestým a devátým měsícem života. Vstávání a chůze – zrod ovládnutí prostoru. Dochází k nim mezi 11. a 18. měsícem života.⁴

2.3 Batolecí období

V tomto období se objevuje zrod svého „já“, spojenými s projevy vzdoru. Dítě vyjadřuje objevování své autonomie a nelibost nad jejím omezováním. Vzdor je přirozeným jevem. Připomeňme si tři zlomové události, které jsou pro toto období charakteristické a vyjadřují změny ve vývoji, které mají pro dítě zásadní význam:

³ HELUS, Z. (2004)

⁴ HELUS, Z. (2004)

- Vstávání a chůze má svůj počátek již v prvním roce života, ale teprve v batolecím období se plně projeví to, že zvládnutí chůze přináší i nové prožívání prostoru a sebe
- Otázky a odpovědi – zrod hovoru. Krátce po dosažení druhého roku života se dítě nadchne pro otázky a odpovědi
- Sebeoznačení jako „já“, sebeprosazení jako „já sám“ – je zrodem identity.⁵

2.4 Období předškolního věku

V tomto období se zvyšuje růst obratnosti a také výrazný pokrok ve výtvarném projevu předškoláka.

Rozvíjí se další sociální role, rodina stále zůstává jako nejdůležitější, ale na významu získává i přátelství. Dítě v tomto období nemá ještě zafixované sociální předsudky, tak dokáže přijmout i postiženého kamaráda. Významným kritériem ve volbě kamaráda je zevnějšek, vlastnictví nějakého zajímavého předmětu, přátelské chování a také pohlaví.

S dosaženou úrovní psychického a psychosociálního rozvoje osobnosti souvisí, že dítě začíná zaujímat elementární mravní postoje, vyjadřuje počáteční mravní pocity a názory. Ví, co je správné a co ne, na co by mělo být hrdé, za co se stydět, co je chvályhodné apod.

Uveďme základní znaky myšlení předškoláka:

- Myšlení předškoláka se neopírá o pojmy (např. savci, ryby), ale o pseudopojmy, které dítě vytrídí podle znaků, které mu jsou nápadné.
- Neopírá se důsledně o trvalost předmětu v prostoru a čase. Přesypeme-li například korálky z širší nádoby do užší, dítě si myslí, že je jich nyní více. Souvisí to s neschopností nahlížet jevy z různých úhlů, stanovisek.
- Je egocentrické - jak určitá věc dítě zaujala nebo jak si přeje, aby něco bylo, tak to takové pro něj je. Zvířátka, jež má rádo, žijí samozřejmě v rodinách jako ono samo.
- Je magické. O tom, co se bude dít, rozhodují přání.⁶

⁵ HELUS, Z. (2004)

⁶ HELUS, Z. (2004)

2.5 Období raného školního věku

Pod tímto pojmem označujeme děti od šesti do jedenácti let života. Toto období začíná vstupem dítěte do školy. V souvislosti se vstupem do školy dítě prožívá potřebu obstát, předvést se v tom nejlepším, mít úspěch a sklidit pochvalu.

V tomto věku je přirozené, že dítě touží vystupovat před druhými, vstupovat do centra pozornosti, být aktérem. Tyto situace je třeba podporovat a v dětech, které se stydí či bojí, podporovat pozitivní pocity, které jsou se sebezprezentací spojeny.

V období mladšího školního věku vstupuje dítě (v terminologii J. Piageta) do stádia konkrétních logických operací, pro něž je charakteristické respektování základních zákonů logiky a konkrétní reality.

Pokusíme se upřesnit schopnosti dítěte tohoto věku:

- Operace rozlišování (diferenciace) a třídění (klasifikace) osob, předmětů nebo jevů podle různých kritérií. (např. rozdělení hromádky kostek podle barev a velikosti)
- Operace zahrnutí (inkluze) - dítě pochopí, že psi i kočky mají něco společného – jsou zahrnutí do nadřazené třídy savců, šelem, zvířat.
- Zvratné (reverzibilní) myšlení například umožňuje porozumět stálosti (dítě ví, že ve vysoké úzké sklenici je po jejím přelití ze široké nízké sklenice stejné množství vody).
- Decentrace – nahlížení na určitý jev z různých pozic. Liška je zlá – loví malé králíčky, ale vlastně není zlá, protože jimi musí nakrmit své mladé.⁷

2.6 Období pubescence

Bývá také označováno jako střední školní věk. Latinské slovo „*pubes*“, znamená chmýří, vousy, v přeneseném významu pak pohlavní orgány. Pubescence se projevuje růstem ochlupení a s tím souvisejícím sexuálním zráním, vznikáním způsobilosti sexuálně žít, plodit. Psychické a sociální „dospění“ s tímto fyziologickým dospíváním většinou nesouvisí. Toto období je doprovázeno většinou „bouřením se“ proti autoritám. Vstupují do konfliktu s dospělými, ve vztazích s lidmi hledají svou podobu sociální.

Pro období pubescence jsou charakteristické výrazné tělesné proměny s neméně dramatickými důsledky psychickými. Především se výrazně mění váha, výška a tělesná stavba. Rozvíjí se

⁷ HELUS, Z. (2004)

pojetí a akceptace vlastní mužské nebo ženské přirozenosti – hledání cest v rozmanitosti životních situací a při zvládání sociálních rolí, které si ji nárokují.

Po jedenáctém roce věku význam vrstevnických vztahů prudce narůstá. Izolovanost a samotu pubescenti těžko nesou. Mít důvěrného kamaráda nebo kamarádku, přináležet do kamarádského svazku, party, tlupy je naléhavou potřebou. V tomto věku převažují ještě vztahy mezi jedinci téhož pohlaví (vztah k pohlaví druhému je plný rozpaků a provokací, plachosti i neurvalosti, ohleduplnosti i hrubosti). Úkolem pubescence je tedy pojetí a akceptace sebe samého a svého postavení ve vrstevnických vztazích

Další úkol se týká projasňování vlastní budoucnosti, hledání odpovědí na otázky, co je třeba pro budoucnost dělat, jak zabezpečit zdar určitých plánů a předsevzetí, jak čelit jejich ztroskotání.⁸

2.7 Období adolescence

Toto období přechází v dospělost. V posledních desetiletích se ukazuje, že se biologické dozrávání zrychluje, ale dosahování plné osobnostní a sociální rozvinutosti se u stále většího počtu lidí posouvá do vyššího věku (později se žení, vdávají a profesně se stabilizují).

Adolescence je mezidobím, kdy se biologicky vyzrálý jedinec učí být dospělým a svěbytným v plném smyslu slova – nabývá potřebné zkušenosti, získává patřičné postavení.

Pokud je pubescence zdárně zakončena, je období adolescence prožíváno jako šťastné mládí.

Pokud ale výše popsané rozvojové úkoly předchozího období nebyly zvládnuty, hrozí nebezpečí, že výše popsaná dramata pubescence se vyostří a nabudou mnohem nebezpečnějších podob, což z adolescence udělá životní období hluboké krize (uchylování k závislostem, sektám, hazardu, kriminalitě).

Proces vytyčování životních plánů a perspektiv začíná již v pubescenci, ale až v adolescenci se důkladné promýšlení životní cesty stává naléhavým tématem. Adolescent si již uvědomuje výzvy a rizika životní cesty, rozhoduje se proto pro konkrétní kroky a cesty, získává informace apod.

Jedinec, který završil svou adolescenci zformováním základů své identity, je připraven založit intimní vztah s druhým člověkem, a to jak na rovině styku dvou pohlaví, tak také na rovině hlubokého a věrného přátelství. Tím, že má člověk svou identitu, pomáhá druhému v potvrzení a rozvinutí identity vlastní. Krása intimního vztahu spočívá v potvrzení identity obou.⁹

⁸ HELUS, Z. (2004)

⁹ HELUS, Z. (2004)

3. Lidské potřeby

Člověk, kterého ostatní lidi respektují, milují a přijímají, nemá problémy respektovat a přijímat ostatní lidi. Americký psycholog A. Maslow vytvořil pětistupňovou pyramidu lidských potřeb (obr. 1), kde je každé patro vyhrazeno pro jednu z nich. Pokud nedochází k naplňování spodní, není možné naplnit ani patra vyšší. Rozdělil je do pěti skupin: fyziologické potřeby (jídlo, spánek, tekutiny), potřeba bezpečí, jistoty a řádu, potřeba lásky a sounáležitosti, potřeba úcty a uznání a poslední potřeba sebeaktualizace.

Pokud nejsou naplňovány první potřeby, dochází k narušení fyzické a duševní rovnováhy člověka. Lidé využívají různé způsoby řešení této situace. Jedním z nich je soužití se psem. Pes je schopen naplnit do jisté míry lidskou potřebu jistoty a bezpečí, stejně tak potřebu někam náležet a patřit a i být milován a ocenění druhými.

Obr. 1: Maslowa pyramida potřeb

Potřeba jistoty a bezpečí je velmi důležitá. Tuto potřebu můžeme pozorovat již v raném dětství. Dítě ji uspokojuje u rodičů a vztahu s blízkými, které o dítě pečují. Pes při naplňování této potřeby nemůže nahradit člověka, může ho však významně doplnit nebo zmírňovat strádání (např. u dětí v dětských domovech). Pocit bezpečí a jistoty může vzbuzovat již pouhá přítomnost psa, při ohrožení se snaží chránit svého pána. V životě dítěte (a nejen tam) představuje jakési pevné pole, vždy když se vrátí domů, čeká tam, vítá svého pána a nikdy ho neodmítne.

Není náladový a vždy je připraven naslouchat. Pes poskytuje dotekový kontakt a možnost svěžit se, kdykoliv je to zapotřebí. Nedokáže sice porozumět lidským slovům, ale citům ano.

Potřeba někam náležet a patřit, souvisí a navazuje na potřebu jistoty a bezpečí. Také je výrazně zvýšená v raném dětství, a pokud nedochází k jejímu naplňování, dochází u jedince ke strádání a psychické a citové deprivaci. Potřeba někam patřit a být milován však není důležitá pouze pro děti, ale také pro dospělé, jen pro někoho více a jiného méně.

Stejně jako člověk má potřebu někam náležet, tak také pes má tuto potřebu. Považuje za svou smečku svého pána a jeho rodinu. Dává to najevo svou oddaností a věrností, radostí při shledání a smutkem při odloučení nebo ztrátě člena své smečky. Působí tak jako pojítka mezi jejími jednotlivými lidskými členy. Tyto projevy mohou být zdrojem pro naplňování potřeby někam náležet a patřit.

Pes může tuto potřebu naplňovat, proto, že mu nezáleží na věku, vzhledu ani zdravotním stavu a ani sociálním anebo ekonomickém postavení. Pes vždy nabízí bezpodmínečné přijetí, které mnozí lidé ve svém životě postrádají.

Potřeba ocenění druhými a kladného sebehodnocení jsou spolu propojené. To jestli bude ocenění kladné, či záporné se projeví na našem sebehodnocení.

I toto lze převést na kontaktu se psem. Pokud člověk věnuje psu péči a pozornost, dostává od něj pozitivní zpětnou vazbu. Pes pánovi důvěřuje. Je také důležitý již jen pouhý pocit, že pes člověka potřebuje. Obdiv, respekt, důvěru a lásku, které pes svému pánovi projevuje, mohou částečně naplňovat potřebu ocenění druhými a kladného sebehodnocení zvláště tehdy, chybí-li pozitivní ocenění od lidí.¹⁰

¹⁰ SVOBODOVÁ, E. (2007)

4. Vliv zvířete v dětství

I v dnešní uspěchané době, kdy je zájem dětí obrácen spíše k televizi a počítačům, zájem dětí o zvířata neupadá. Ve zvířeti je něco osobitého jedinečného. Zkrátka žije. V předškolním období si dítě začne uvědomovat zvíře jako bytost, která má svá práva a potřeby. Přijímá potravu, vyměšuje, spí, hraje si, je veselá. Bytost, která je dítěti blízká a srozumitelná. Bere na sebe roli rodiče, rozvíjí zodpovědnost. Mezi psem a dítětem se začíná vytvářet citová vazba, která může být jako pomocný prostředek pro komunikaci.

Dítě se učí vžít do jiného živého tvora, čímž je pak snadnější vcítit se do potřeb jiných dětí a dospělých, rozvíjí se empatie. Pomáhá k řešení konfliktů.

Stejně jako dospělý, tak také děti mohou být občas frustrované a zlobí se a při styku se psem se naučí nevytloukat si svůj vztek na psovi nebo blízké osobě. Naučí se, se stresem „pracovat“ a zvládat ho. Pes je stále s ním, jak v dobrém, tak i ve zlém. Pes si vytváří u dítěte také pozici „důvěrníka“. Je tu pro něj a přijímá ho. Dítě utěšuje, vypadá, že rozumí a tím ho posiluje. Toho je pak možné využít jako první prostředek k navázání kontaktu nebo motivace. Výsledky výzkumu ukázaly, že děti mají ke psům stejně blízký vztah jako ke členům rodiny. Samozřejmě pes nemůže nahradit vztahy s rodiči, sourozenci nebo kamarády. Mohou minimalizovat nebo zcela potlačit určité potíže nebo nemoci dětí. Samozřejmě nestačí pouze zvíře vlastnit, ale musí být ke zvířeti vytvořen citový vztah.¹¹

Každé zvíře má jiný význam pro rozvoj dětského věku, přináší jiné podněty a jinak reaguje a stejně tak dítě reaguje různě. Podle těchto reakcí sestavil Matějček řebříček domácích zvířat. Řebříček je sestaven podle toho jaké podněty a pocity zvíře dítěti přináší a jaký vztah může mezi nimi vzniknout.

1. Akvariální rybičky – vztah k člověku nemají. Lze je pozorovat, jsou zajímavé svým pohybem a snadno viditelnými fyziologickými funkcemi (příjem potravy...atd.)
2. Chladnokrevná zvířata (želvy, hadi) – nemají vztah k člověku, je možné je brát do ruky, chovat je, dotýkat se jich. Nejsou jen za sklem. Dotyk ale není pro člověka tak příjemný. Vykazují nízkou reakci na člověka.
3. Drobní savci (morčata, křečci, králíci) – dovedou projevit zájem o lidi, je možné je hladit a mazlit se s nimi.
4. Kočky – vyžadují pozornost, reagují na člověka, dávají najevo svou nelibost/radost, jsou přítulné, hravé, mazlí se.

¹¹ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

5. Pes – vnímá člověka jako svého pána, partnera, je věrný, oddaný, přítel, ochránce, hraje si, dává najevo svůj vděk a radost.
6. Kůň – člověka vnímá, člověk na něm může sedět, pohladit, emocionálně sladit, uvolnit.¹²

Pes v rodině s dětmi má mnoho funkcí, podle Matějčka, jsou však dvě zásadní:

1. Děti mohou na psech pozorovat konkrétně životní funkce. Takto mohou pozorovat aktivitu sexuální a rozmnožování, aniž by měly pocity nepatřičnosti, choulostivosti, s příchutí zakázaného ovoce, které tak často brání dětem i rodičům o těchto věcech mluvit.
2. O konci životního cyklu, smrti a zániku. Znamená to, že takové ztráty v životě přicházejí a ono se s nimi bude muset nějak vyrovnávat.¹³

Matějček popisuje ovlivňování dítěte psem na základě podnětů, které dítě vnímá v určitém věku:

- Děti do tří let – pes je pro dítě velkým zdrojem podnětů, zkratka „žije“ stejně jako on. Dítě se seznamuje s přirozenými životními potřebami. Stejně jako dítě, tak také pes vyžaduje určitou pozornost a dítě si tak může zvyknout, že středem pozornosti není jen ono samo. Ale psa považuje za jakousi „živou hračku“. Pes je velmi zajímavou hračkou, které dítě dá přednost před hračkami neživými.
- Předškolní věk – přetrvává pojetí psa jako „živé hračky“, kterou dokáže ihned odlišit od napodobeniny. Dítě se také seznamuje s přirozeným životním během zvířete.
- Střední školní věk – zvíře má pro dítě velký a nezastupitelný význam. U dětí se rozvíjí rodičovské postoje a na zvířatech si tuto roli mohou „natrénovat“. Rádi přejímají roli rodiče a rozvíjejí si např. pečovatelské, ochranné postoje.
- Od puberty a výše – dítě hledá ve svém zvířeti přítele, společníka a kamaráda. Již za něj dovede převzít velkou část zodpovědnosti.¹⁴

¹² MATEJČEK, Z. (2003)

¹³ MATEJČEK, Z. (2003)

¹⁴ MATEJČEK, Z. (2003)

Vztahem dítěte ke psu v rodině se také zabývala Straková a Hučín, kteří nastínili nejzákladnější rozdíly v daných obdobích:

1. Období novorozence a kojence je přibližně do jednoho roku života dítěte, psa rozeznává jako objekt, kterého není potřeba se bát a který je příjemný na pohmat.
2. Období batolete trvá od jednoho roku přibližně do tří let věku dítěte. Některé děti dávají přednost psům před hračkami a s živým psem si hrají. Pro dítě v tomto období je pes něco pohyblivého a zajímavého na dívání
3. V předškolním věku, tedy od tří do šesti let je dítě schopno korigovat své projektivní představy se skutečným zvířetem. Není zatím schopné se o zvíře postarat
4. Pro mladší školní věk, od šesti do deseti let, je typická určitá emancipace od rodiny, pes dodává školnímu dítěti sebejistotu a pocit bezpečí, stále však nemůže být péče o psa ponechána jen na dítěti, i když se na ní podílí velkou měrou. V tomto věku, se rozvíjí tzv. rodičovské postoje, zvyšuje se tedy zájem o malé děti i schopnosti se o ně starat.
5. Ve starším školním věku, od deseti do patnácti let, se sociální aktivity více mění na kulturní, je zde výrazná potřeba uplatnit se za pomoci prostředí nebo proti němu. V tomto období dítě potřebuje rovnocenného partnera – může ho nalézt v psovi, zvláště pokud nemá sourozence.
6. V období adolescence, které trvá přibližně od patnácti až osmnácti let do dvaceti let, se začíná objevovat zralejší vztah k živým tvorům. Dospívající se podílí aktivně na výcviku psa a je schopen o něj zodpovědně pečovat. Pes poskytuje zajímavou náplň volnému času dospívajícího a ovlivňuje celý jeho pozdější životní styl.¹⁵

Na Ženevské konferenci v roce 1995, byly formovány tyto principy terapeutického působení psů na člověka:

„Přímý kauzální účinek - vychází z teorie přílnutí - attachment. Prototypy pro těsné vztahy z dětství k rodičům přecházejí i do dospělosti. Podle této teorie je ve vztahu asymetrie: rodič je za dítě odpovědný, avšak zisk ze vztahu má dítě. Je tu určitá podoba: vlastník zvířete je v roli rodiče a zvíře je jeho miláček - jako dítě. V dospělosti však existuje obrácený vztah: kognitivně vyzrálý člověk přílne ke svému zvířeti, avšak psychologický zisk z tohoto vztahu má více člověk než pes. Zdá se, že fenomén přílnutí se výrazně podílí na antistresovém účinku vlastnit psa

¹⁵ STRAKOVÁ, Š., HUČÍN, J. (2000)

Non-kausální vztah - vychází ze zkušeností, že typologie vlastníků psů je jiná než těch, kteří psa nemají. Proto vlastně ani nevíme, co nás ke zvířeti přitahuje, a co jiné od zvířat odpuzuje nebo nechává lhostejnými.

Nepřímý kauzální účinek - přes svého psa získáváme nové sociální kontakty, které bychom jinak navázat nedokázali - resp. neosmělili bychom se hovořit s neznámými lidmi, které na procházce potkáme. ¹⁶

¹⁶ VOJTĚCHOVSKÝ, M. (2003)

5. Canisterapie

5.1 Co je canisterapie

Slovo canisterapie je složením latinského slova *canis* - pes a řeckého slova *therapeia* - léčba, léčebný postup.

Canisterapie tedy znamená zjednodušeně léčba psem, neboli pozitivní působení psa na zdraví a pohodu člověka.

V některých případech je možné využít psa jako prostředek k navázání prvního kontaktu nebo jako motivační prostředek. Canisterapie je jednou ze složek zooterapie.

Galajdová definuje canisterapii jako způsob terapie, který využívá kladného působení psa na zdraví člověka. Zdraví chápe ve smyslu definice Světové zdravotnické organizace jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Je to podpůrná forma psychoterapie, která je výhradně založena na kontaktu člověka se psem a vzájemné pozitivní interakci.

Dá se také nazvat jako léčebný kontakt člověka a psa, může být prováděna formou skupinovou nebo individuální.¹⁷

Canisterapie je založena na kladném působení psa na člověka a vzájemné m vztahu. Kontaktem se psy dochází u těchto lidí k velké změně. Kdy ale k takové změně dojde, je značně individuální. Může to trvat několik týdnů, ale může to být třeba i roční nebo i delší záležitost. Tato pomoc se využívá v mnoha různých oborech či oblastech lidského života. Pes je využíván jako koterapeut, je tedy prostředníkem a člověk terapeutem.

Zvířecí společníci nejsou všelékem na moderní choroby, nevyléčí rakovinu ani vysoký krevní tlak a nejsou ani pilulkou, kterou lze užít při bolestech hlavy. Mají svoje nároky na péči a výživu a majitel za ně musí převzít určitou zodpovědnost. Dokáží však podstatným způsobem obohatit svému majiteli život, změnit jeho životní styl a zvýšit kvalitu jeho života. V kontaktu se zvířecím terapeutem dochází k možnosti méně bolestných konfrontací s vlastními problémy a v těchto situacích lze také lépe formovat žádoucí chování. Platí to nejen pro děti, které přítomnost zvířat vděčně přijímají, ale často i pro dospělé, pokud netrpí nějakým druhem somatické nebo psychické alergie.

¹⁷ GALAJDOVÁ, L. (1999)

Novější odborná literatura označuje canisterapii jako metodu rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí (všech věkových kategorií), při níž se využívá vztahu mezi člověkem a psem.

Canisterapie tedy vychází z myšlenky, že kontakt člověka a psa může být léčebný. Při tomto kontaktu se využívá etologie (chování, vlastnosti) a fyziologie (pohyb těla, teplota, tvar, velikost) psa. Pes je však vždy součástí canisterapeutického týmu, který tvoří jeho psovod - canisterapeut a lidé, které pečují o klienta canisterapie. Může se jednat o rodiče nebo odborné lékaře, pedagogy, speciální pedagogy, psychology, sociální pracovníky, ergoterapeuty, odborné lékaře, zdravotní sestry a jiné odborníky.

U nás je na ni nahlíženo zatím stále s jistou rezervou a nedůvěrou, i když je lidem již známo, že má pozitivní výsledky ve zdravotnických, sociálních a školních zařízeních.

Canisterapie probíhá pod vedením canisterapeuta, který je proškolen v daném tématu.

Canisterapie může být skupinová, nebo individuální. Canisterapeut musí dodržovat určitá pravidla a to samé platí i pro psa jako takového, který musí splnit potřebné podmínky a zkoušky.

18

5.2 Historie canisterapie

Pes je průvodcem člověka již po mnoho tisíciletí. První zmínky o vztahu člověka a psa jsou z 12 tisíc let starého hrobu v Izraeli (kde byly nalezeny kosterní pozůstatky člověka, který drží kolem krku svého věrného psiho společníka)

Ve starověkém Řecku se psů začalo používat k léčebným účelům a to tak, že se psi přikládali na nemocná místa pacientů. Tento způsob léčení se později ve středověku osvědčil v léčbě revmatismu a stal se velmi oblíbeným. Homér popisuje, jak při jakémkoliv onemocnění pomáhá olíznutí psa. V této době lidé dokonce věřili tomu, že pokud slepého člověka olízne pes, navrátí mu tak jeho zrak. Léčivá síla zvířat byla spojována s náboženskými představami a rituály. Ve starověku uctívali psa z různých důvodů, většinou pro jeho kladné a obětavé vlastnosti, díky kterým lidé mohli vytušit např. blížící se nebezpečí či usnadnění při obstarávání potravy. Představitelé některých civilizací, jako např. etiopští náčelníci, kladli velký důraz na chování psů během audiencí. Pokud pes olízl ruku návštěvníkovi či zavrtěl ocasem, byl přijat. Pokud však pes štěkal či vrčel, návštěvník mohl přijít o hlavu.¹⁹

¹⁸ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

¹⁹ GALAJDOVÁ, L. (1999)

Prvním záznam o využívání zvířat pro terapii jsou z belgického města Gheel a to u mentálně postižených lidí, kdy se předpokládalo, že jim toto postižení zmizí. Jako další záznam lze uvést kliniku pro duševně nemocné, kde byla součástí programu péče o psy. Hlavním cílem bylo naučit tyto pacienty zodpovědnosti.²⁰

Dnes je nejvýznamnější organizací mezinárodní Asociace pro výzkum interakci mezi člověkem a zvířetem (IAHAIO). Od roku 1995 je jejím členem i Česká republika.

V Čechách se canisterapie používala jen ojediněle a to na začátku 90. let minulého století., jako příklad mohu uvést Ústav sociální péče Kociánka v Brně nebo v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze. Postupně vznikala občanská zájmová sdružení.

V roce 1995 se Česká republika stala členem IAHAIO. Velký přínos měla práce Dr. Zdenky Galajdové, která v roce 1996 založila Canisterapeutickou společnost a snažila se prosazovat od roku 1997 „Programy psích návštěv“.

V roce 2003 byla vytvořena Canisterapeutická asociace (CTA), která usiluje o status organizačního a odborného garantu jakékoliv canisterapeutické činnosti. Její členové se snaží o to, aby se dosáhlo jednotného a kvalifikovaného testovacího řádu pro canisterapeutické psy tak, aby byly srovnatelné a odborně zaštitěné.²¹

²⁰ STRAKOVÁ, Š. (2001)

²¹ LACINOVÁ, J. (2003)

6. Metody Canisterapie²²

Pro využívání zvířat k jakýmsi „léčebným“ účelům je používán pojem „Animal Therapy“. Od 80. let se začaly rozlišovat metody tzv. Animal Assisted Activities (AAA), Animal Assisted Therapy (AAT), Animal Assisted Education (AAE), Animal Assisted Crisis Response (AACR).

6.1 (AAA) Animal Assisted Activities

– **je činnost nebo aktivita za účasti zvířat**, může sloužit jako motivační či terapeutický prostředek, zaměřený na zvýšení kvality života. Cílem je potěšit, nabídnout radost. Aktivita za pomoci psa umožňuje zvyšovat kvalitu života klienta canisterapie prostřednictvím motivačních, vzdělávacích, odpočinkových a/nebo terapeutických výhod kontaktu člověka se psem. Obsah je spíše spontánní a cíle jsou stanoveny jen obecně. Ty si stanovuje canisterapeut ve spolupráci s osobami, které pečují o dítě nebo ho znají.

Hlavním cíle je obohacení a zpestření života prostřednictvím psa a canisterapeuta. Dalším cílem jsou pozitivní pocity dítěte, komunikace nebo pohyb.

Technikami mohou být česání, hlazení, krmení, jednoduchá péče o psa, hry a také procházky. Tyto aktivity mohou probíhat individuálně nebo ve skupinách.

Cílovými skupinami jsou často děti a senioři v pobytových zařízeních (např. ústavy sociální péče, léčebny dlouhodobě nemocných), kde je nedostatek pozitivní emocionální a dotekové stimulace. Aktivita za pomoci psa mohou sloužit také jako prevence nežádoucího chování (např. agresivita, šikana, atd.) v mateřských, základních, speciálních a praktických školách nebo v jiných zařízeních pro děti a mládež.

6.2 (AAT) Animal Assisted Therapy

– **léčba nebo terapie pomocí zvířat** nebo terapie za asistence zvířat. Je to cílené působení a je zde specifický požadavek, kterého chceme dosáhnout, při které je pes součástí procesu.

Tuto metodu řídí a stanovuje cíle (vyhodnocuje) vždy odborník s příslušným pedagogickým, psychologickým, sociálním a nebo speciálněpedagogickým vzděláním. Ten může být zároveň psovodem nebo využívá služeb psovoda.

Lze říci, že terapií pomocí psa pomáháme upevnění a udržení fyzických a psychických a také emočních funkcí. A jemné motoriky, rozšiřování slovní zásoby, nebo snížení pocitu úzkosti a zlepšení komunikace.

²² VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

Jako techniky můžeme použít česání, hlazení, krmení psa, připínání obojku a vodítka, pojmenovávání částí těla psa, dávání povelů a již pouhá přítomnost psa, přispívá ke snížení pocitu strachu či úzkosti.

Pes se stává velkým motivačním prostředkem. Terapie za pomoci psa může probíhat individuálně nebo skupinově. O této terapii se vede podrobná dokumentace, kde uvádíme stav před zahájením terapie a další vývoj dítěte.

Cílovou skupinou mohou být děti s mentálním, tělesným nebo kombinovaným postižením. Dále děti se specifickými poruchami učení, děti s ADHA a nebo děti s poruchami chování (krádeže, útěky, záškoláctví), lidé v azylových domech a v nápravných zařízeních.

6.3 (AAE) Animal Assisted Education

- **vzdělávání za pomoci zvířat.** Proces učení, procvičování a rozvíjení dovedností znalostí, kterému pomáhá svou přítomností pes. Je jakýmsi obohacením. Vzdelávání zajišťují proškolení canisterapeuté se spoluprací s odborným pedagogickým personálem. Cíle stanovuje pedagog a průběh může být individuální nebo skupinový.

Vzdělávání za pomoci psa může být provozováno také v běžných školách.

Cílem může být motivace (dyslektické dítě) nebo obohacení denní výuky některých předmětů.

Pedagog výsledky a pokroky dítě dokumentuje.

Provádí se hlavně u dětí s mentálním, tělesným nebo kombinovaným postižením, u dětí se specifickými poruchami učení, děti s ADHD a vadami řeči.

6.4 (AACR) Animal Assisted Crisis Response

- **krizová intervence za pomoci zvířat.** Při krizové intervenci za pomoci zvířat zasahují psovodi a canisterapeuté při krizových a mimořádných událostech (např. přírodní katastrofy, teroristické útoky). Krizovou intervenci za pomoci zvířat zajišťuje canisterapeut vždy ve spolupráci s Integrovaným záchranným systémem České republiky nebo pracovníkem krizové intervence.

Cíle si stanoví odborník, se kterým psovod – canisterapeut spolupracuje. Psovod - canisterapeut musí počítat s tím, že krizová intervence za pomoci psa bude mimořádně náročná pro něj i pro psa.

Hlavním cílem je stabilizování situace, snižování stresu a zlepšení psychického a fyzického stavu dítěte.

Technikami se stávají naslouchání (ale i mlčení), empatie, dotek (přítisknutí se). Krizová

intervence za pomoci zvířat může probíhat individuálně nebo skupinově. O své práci a výsledcích se vede canisterapeut dokumentaci.

Cílovými skupinami klientů skupinami krizové intervence za pomoci zvířat jsou obecně lidé v silném stresu či akutní krizové situaci a jejich rodiny, příbuzní a přátelé. Mohou to být oběti trestných činů (např. týrání, zneužívání, znásilnění) nebo lidé, kteří prožili nějakou traumatickou událost.

6.5 Pes vhodný pro canisterapii

Pro canisterapii není vhodný jakýkoli pes. Canisterapie je založena na povahových vlastnostech psa, na výchově a také na jeho socializaci. Velkou roli zde hraje výchova, kdy vlastnosti a schopnosti psa ovlivňujeme. Význam také hraje prostředí, ve kterém se pes setkává s klientem. Nelze tedy říci, jaké plemeno psa je nejvhodnější, ale spíše hledat vhodného jedince. Samozřejmě také hraje roli velikost psa a potřeby dětí. Povinností je absolvování zkoušek canisterapie a příprava psa. Při tomto výcviku se zjistí vhodnost psa (pes nesmí být bázlivý a ani agresivní). Samozřejmostí je základní ovladatelnost a poslušnost psa. Stejně tak tzv. odborné požadavky, např. socializace ve skupině psů, lidí, náhlý hluk, křik...aj.) A jako další předpoklad je jeho silná psychika, spolehlivost, vstřícná povaha, nekonfliktnost a fyzická odolnost.²³

Přestože víme, že pes a jeho vliv na rozvoj osobnosti člověka může procházet napříč všemi věkovými kategoriemi lidí, od batolat až po seniory, pes se vybírá podle svého temperamentu a povahy vždy pro určitý typ klientů.²⁴

²³ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

²⁴ SVOBODOVÁ, I. (2003)

7. Edukace v předškolním věku

Předškolní vzdělávání je neméně významná oblast, tvoří v životě dítě významný mezník. Proces socializace je zahájen v rodině a předškolní vzdělávání na něj navazuje. Pedagog představuje novou autoritu a spolu se spolužáky vytváří také nové sociální prostředí.

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání a napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciální péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Rámcové cíle a záměry předškolního vzdělávání:²⁵

Záměrem předškolního vzdělávání je dovést dítě na konci jeho předškolního období k tomu, aby v rozsahu svých osobních předpokladů získalo věku přiměřenou fyzickou, psychickou i sociální samostatnost. Získat základy pro zdravé sebevědomí a sebejistotu, pro schopnost být samo sebou a zároveň se přizpůsobit životu v sociální komunitě, v kulturní a multikulturní společnosti, základy pro celoživotní učení i základy pro schopnost jednat v duchu základních lidských a etických hodnot - to vše na úrovni přizpůsobené věku předškolního dítěte, elementárním možností jeho chápání a vidění světa i přirozeným životním souvislostem a okolnostem, v nichž dnešní dítě vyrůstá.

V návaznosti na obecné cíle vzdělávání formulované ve školském zákoně jsou hlavními cíli předškolního vzdělávání:

1. rozvíjení dítěte a jeho schopnosti učení (co se právě teď dítě učí)
2. osvojení si základů hodnot, na nichž je založena naše společnost (s jakou hodnotou se dítě právě teď setkává)
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí (jaký má právě teď dítě prostor pro samostatnost a možnost ovlivnit situaci, ve které se nachází)

²⁵ V ÚP, RVP PV, (2004)

1. cíl: rozvíjení dítěte a jeho schopnosti učení

Předpokladem naplňování tohoto cíle je:

- podporovat tělesný rozvoj a zdraví dítěte, jeho osobní spokojenost a pohodu
- systematicky rozvíjet řeč dítěte, cvičit jeho schopnosti a dovednosti, které dítěti umožňují a usnadňují proces jeho dalšího rozvoje a učení
- podporovat stále dokonalejší chápání okolního světa i dětskou radost z rozšiřujících se možností zasahovat do jeho dění, motivovat dítě k aktivnímu poznávání, povzbuzovat jeho chuť k učení, zájem poznávat nové a objevovat neznámé, porozumět věcem a jevům kolem sebe
- rozvíjet schopnost přemýšlet a rozhodovat se, rozvíjet všechny poznávací a kreativní schopnosti dětí, jejich fantazii, zájmy a nadání
- přispívat k elementárnímu dětskému chápání vývoje, pohybu a proměn, rozvíjet schopnost dítěte přizpůsobovat se, reagovat na změny a vyrovnávat se s nimi

2. cíl: osvojení si základů hodnot, na nichž je založena naše společnost

Předpokladem naplňování tohoto cíle je:

- poskytovat dítěti možnost poznávat takové hodnoty, jako je nedotknutelnost lidských práv, individuální svoboda, stejná hodnota a rovnost všech lidí, soucítění a solidarita se slabými a ohroženými, péče o druhé a ohled na jiné, hodnoty spojené se zdravím, životem a životním prostředím a důstojnými vztahy mezi lidmi
- rozsahu dětských možností přispívat k předávání kulturního dědictví, jeho hodnot, tradic, jazyka a poznání
- rozvíjet schopnost komunikovat, spolupracovat, spolupodílet se na činnostech a rozhodnutích
- vést děti k tomu, aby vnímaly různost kulturních komunit jako samozřejmost a měly porozumění pro jejich rozdílné hodnoty i pro vzájemné sblížení

3. cíl: získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Předpokladem naplňování tohoto cíle je:

- rozvíjet poznávání sebe sama, vlastních zájmů, možností a potřeb
- vytvářet příležitosti k rozvoji sebevědomí a získání zdravé sebedůvěry

- vést dítě k zájmu podílet se na společném životě a činnostech ve škole i v rodině (učit se spolupracovat, spoluodpovídat, akceptovat a tolerovat druhé)
- vést dítě k poznání, že může svou životní situaci ovlivňovat, že může jednat svobodně, že však za to, jak se rozhodne a co udělá, odpovídá

Jednotlivé oblasti vzdělávání jsou rozlišeny na základě vztahů, které si dítě postupně vytváří k sobě samému, druhým lidem i okolnímu světu, respektive na základě přirozených interakcí, do kterých dítě v rámci těchto vztahů vstupuje, v nichž žije, rozvíjí se a vyrůstá, učí se a taky vzdělává. Interakčních oblastí je celkem pět:

Biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální.

Od nich jsou odvozeny oblasti předškolního vzdělávání, které jsou v RP nazvány:²⁶

1. Dítě a jeho tělo – oblast biologická

Stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte. Podporovat fyzickou pohodu, zlepšovat tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, rozvíjet pohybové i manipulační dovednosti dětí, učít je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním postojům.

2. Dítě a jeho psychika – oblast psychologická

Rozvíjet duševní pohodu dítěte, psychickou zdatnost, jeho intelekt, řeč a jazyk, poznávací procesy a funkce, jeho city i vůli, stejně tak i jeho sebepojetí a sebehodnocení, jeho kreativitu a schopnost seberealizace.

3. Dítě a ten druhý – oblast interpersonální

Utvářet vztahy dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.

4. Dítě a společnost – oblast sociálně kulturní

Uvést dítě do společenství ostatních lidí, do života v lidské společnosti i do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje, přijmout základní všeobecné, uznávané společenské, morální a estetické hodnoty a podílet se na utváření společenské pohody.

5. Dítě a svět – oblast environmentální

Založit u dítěte elementární povědomí o tomto světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu, vytvořit základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.

²⁶ V ÚP, RVP PV, (2004)

Nejdůležitější základy edukace předškolního vzdělávání a jejich cíle najdeme v RVP pro mateřské školy.

V edukaci předškolního věku jsou důležitým cílem:

- pohyblivost - rozvoj jemné a hrubé motoriky, koordinace pohybu, sebeobsluha (stravování, hygiena, oblékání, apod..)
- psychická podpora – radost, smích, emoční jistota, relaxace, příjemné prožitky spojené s vlastní aktivitou, apod.
- kognitivní oblast, motivace – rozvoj verbální komunikace, jazykové schopnosti – výslovnost, plynulost, slovní zásoba, rozvoj smyslů, fantazie, prostředí, apod.
- sociabilita a sociální dovednost – navázání kontaktů a vztahů s ostatními dětmi i dospělými, samostatnost, sebeobsluha, osvojení nových úkonů, apod.
- úcta k životu ve všech jeho formách - odbourání nebo zmírnění strachu ze psů, pozitivní vztah ke psům a přírodě, jemné zacházení se psem, apod. ²⁷

Vhodné metody a formy práce předškolního vzdělávání ²⁸

Všechny činnosti a situace, které se v mateřské škole naskytnou.

- **Prožitkové učení** – učení dítěte vycházející z vlastní zkušenosti a prožitku, tento způsob učení je pro dítě přirozený a jemu vlastní; v předškolním vzdělávání je realizováno zejména prostřednictvím didaktického stylu s nabídkou.
- **Situační učení** – založené na vytváření a využívání situací, které poskytují dítěti srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje a lépe tak chápalo jejich smysl; dítě se učí tím, že jedná, koná a prožívá konkrétní situace; nejde tedy jen o pouhé využívání situací tak, jak se naskytnou, ale jde o cestu nasměrovanou vstříc určitému cíli; prožité situace a jednání poskytnou příležitost k získání zkušeností, ke kterým se dítě dále vrací, zpracovává je a má možnost si je opakovaně vyzkoušet; vlastní proces poznávání je důležitější než konkrétní výsledek.
- **Spontánní sociální učení** – založené na principu přirozené nápodoby, proto je třeba ve všech činnostech a situacích, které se v průběhu dne v mateřské škole vyskytnou, poskytovat dítěti vzory chování a postojů, které jsou k nápodobě a přejímání vhodné.

²⁷ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

²⁸ V ÚP, RVP PV, (2004)

- **Činnostní učení** – učení, při němž jedinec není pasivním příjemcem (objektem výchovně vzdělávacího působení), ale projevuje vlastní iniciativu, koná, jedná a je aktivní; učí se na základě vlastních činností intelektových (řešení problémů) i praktických (řešení praktických situací)
- **Aktivity řízené** – specifickou formou vhodnou pro předškolní vzdělávání je didakticky zacílená činnost, která je pedagogem přímo nebo nepřímo motivovaná, která je dítěti nabízena a v níž je zastoupeno spontánní a záměrné (cílené, plánované) učení.
- **Aktivity spontánní** – zejména samostatná tvořivá hra, která je stěžejní činností v období předškolního věku; hra podléhá ve vývoji jedince určitým zákonitostem a stejně jako ostatní psychické funkce se podle určitých stadií vyvíjí; znalost těchto stadií usnadňuje sledování a rozbor dětské hry a hra se stává cestou k poznání dítěte.

Pro vývoj jedince je důležité i zdravé sebevědomí a sebejistota, schopnost být samo sebou a zároveň se přizpůsobit životu v sociální komunitě, v kulturní a multikulturní společnosti. Obecně lze říci, že u dětí je cílem rozvoj jejich dovedností a schopností, psychosociální podpora, rehabilitace, zvýšení kvality života a najetí nejlepší cesty socializace v celém průběhu života.

7.1 Využití canisterapie jako součást výuky

Předškolní vzdělávání je v životě dítěte velký krok. Učitel, nové prostředí a skupina žáků je pro dítě nový pojem, který se po dlouhou dobu stává pro dítě významnou sociální skupinou. V procesu socializace mohou nastat určité problémy, jak stres, nízké sebevědomí a emoční nestabilita. Proto pes a canisterapeut může být pro dítě v tomto období velkou pomocí. Může přinést rozvoj sebevědomí – pes bere dítě takové jaké je, přistupuje k dítěti jako k jedinečné osobnosti. Dítě má tak možnost vyniknout ve znalostech o psech. Nabízí motivaci ke komunikaci a pocit emoční jistoty a pocit empatického vztahu. Díky přítomnosti psa mohou děti pochopit potřeby druhého člověka. Pochopení fyziologických potřeb (žízeň- zajistit vodu pro psa, jídlo – krmení...atd.) ale i emocionálních. Pes vyhledává blízkost druhého, usiluje o fyzický kontakt, pokládá k dítěti hlavu, nechá se objímat, projevuje radost, či strach. Dítě také chápe odpovědnost za druhého a plnění jejich potřeb, dítě rádo přijímá roli rodiče.

Propojení canisterapie a mateřských škol má význam nejen ve speciálních školách, ale i ve školách s alternativními prvky a také ve školách s tradiční výukou.

Lze canisterapii využívat jako motivační faktor nebo jako doplněk ve speciální výchově, příkladem mohou být třídy s logopedickou vadou, s poruchami učení.

Před začátkem vlastní canisterapie je nutné zvážit možnosti školy a také pedagoga pomáhající terapeutovi. Po vytipování cílové skupiny ve škole (např. celá třída, skupina, jedinec) je dobré pozvat rodiče na úvodní schůzku, na které budou seznámeni s tématem canisterapie a programem, případně i přímo s terapeutem. Rodiče se mohou zeptat na případné dotazy. Canisterapeut se také může dozvědět o případných kontraindikacích u jejich dětí (např. alergie, strach).

Při prvním kontaktu psa ve škole musíme počítat s případnou nedůvěrou. Před zahájením je nutné si provést diagnostiku každého dítěte, tzv. vstupní anamnézu, kde nesmí chybět také popis fyzického, psychosociálního zdraví. Poté si stanoví cíle každé oblasti, které chceme rozvíjet. Na základě cílů pak stanovujeme jednotlivé plány a postupy. Musíme také uvažovat na možnostech školy.

Je možné volit mezi formou kdy canisterapeutický tým dochází do školky v určitém časovém termínu a s dětmi pracuje s pomocí pedagoga. Nebo pedagog a jeho pes tvoří přímo canisterapeutický tým.

Canisterapii jako součást výuky je možné využít především v předškolních zařízeních a také na základních školách. Přínosy a klady canisterapie byly zjištěny jak u dětí se specifickými potřebami, tak také u dětí zdravých.

Canisterapie může být využívána také ve výuce dětí. Děti totiž získávají spontánní motivaci a podněty. (například výuka čtení, kdy děti čtou příběhy psovi).²⁹

²⁹ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

8. Podmínky provádění canisterapie

V České republice není podpůrné a léčebné využívání zvířata při terapiích dosud samostatně legislativně řešeno. Ať canisterapii provádíme v MŠ nebo v jiných institucích podmínky vycházejí z právních norem a pravidel.

Existují normy (na různé legislativní úrovni) přímo se zooterapií nezabývají, ale upravují např. chování lidí ke zvířatům a zajišťující ochranu zvířat (zákon 246/1992 Sb, Na ochranu zvířat proti týrání), hygienické požadavky (zákon 258/2000 Sb. O ochraně veřejného zdraví), (Vyhláška č. 137/2004 Sb. O hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných.) a zákony zaměřené na zdraví zvířat a veterinární péči (Zákon 166/1999 Sb.)

Většinou je vstup zvířete do MŠ upraven na úrovni provozních řádů dané MŠ. (Podléhá následnému schválení příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví.) Je zde tedy prostor pro praktikování canisterapie, ale také např. pro zákaz vstupu zvířat, vždy tedy záleží na lidech, jejich motivaci a důvěře.

Legislativně je pouze řešen vstup psa do stravovacích prostor. Do konzumačních prostorů (velká skupina - jídelna) je povolen pouze vstup vodícím a asistenčním psům, ostatní jen se souhlasem ředitele školy.

Kromě norem, které jsou platné pro celou ČR, také platí vyhlášky platné pro danou obec, ty je také potřeb respektovat (např. volný pohyb psů).

Ředitel MŠ musí s prováděním canisterapie souhlasit. Účastní se klienti, kterým udělí souhlas zákonný zástupce.

Dnes již existují cesty oficiálního zařazení canisterapie. Podle zákona o sociálních službách ji lze provozovat jako jednu ze sociálních služeb, a to sociální rehabilitaci. Mezi oficiální právem uznané typy zdravotní terapie ji však podle Klikové (2004) zatím nelze zařadit, protože nespadá do žádné z kategorií zdravotní péče.³⁰

³⁰ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

8.1 Omezení provádění canisterapie

Ať canisterapii provádíme v MŠ nebo v jiných zařízeních, má určitá omezení. Mezi omezení můžeme zařadit hygienu prostředí, patologický strach a neposlední řadě také alergie na zvířecí srst.

- a) Hygiena – zvířata mohou být neakceptovatelné narušení prostředí a hygienických standardů. Hygiena směřuje všechny úkony především k prevenci a minimalizaci případné infekce. Přítomnost zvířat, které nejsou sterilní, by měla být vnímána jako „normalizující“, protože tyto objekty se v blízkosti člověka přirozeně vyskytují. Stejně tak tvoří součást přirozeného způsobu učení (mytí rukou) po hře se zvířetem. Předpokladem by mělo být rozšíření stávajících hygienických opatření.
- b) Přenos onemocnění – přenos onemocnění z dospělého zvířete na člověka je vzácný. Terapeutická zvířata jsou pod stálým veterinárním dohledem, tím je tomuto přenosu ještě více zamezeno. Stejně při dodržování základních hygienických pravidel (mytí rukou) je přenos nepravděpodobný.
- c) Zranění – pro každou situaci canisterapie je potřeba vybrat vhodné psy, plemena i individuální zvířata. Pes musí splnit potřebné canisterapeutické zkoušky, kde se zkouší a procvičuje jeho povaha a chování.
- d) Alergie a fobie – bylo zjištěno, že nejvíce alergických reakcí (dýchací, kožní) nejčastěji způsobují alergeny koček, morčat a koně, avšak psi stojí také poměrně vysoko na pomyslném řebříčku. Z dalších výzkumů vyplynulo, že kudrnatí psi způsobují méně alergických reakcí nebo dokonce žádné, neboť méně línají. Patologický strach je v tomto případě překážkou, můžeme ale zkoušet pozvolné postupy působení psa.
- e) Ostatní omezení – problémy mohou nastat i lidí, kteří si dostatečně neuvědomují své jednání a mohou psům ublížit. Zde je potřeba pracovat spíše individuálně nebo z vhodným canisterapeutickým pomocníkem nebo ošetřovatelem dítěte. Dalším důvodem odmítnutí canisterapie můžou být odlišné kulturní zvyklosti a tradice (např. při integraci islámského dítěte, Islám = považuje psa za nečisté zvíře).

31

³¹ VELEMÍNSKÝ, M. (2007)

8.2 Kdy canisterapie nepomáhá

Na mezinárodní konferenci věnované vztahu mezi člověkem a psem v Ženevě v roce 1995 se pokusilo několik odborníků shrnout faktory, které zapříčiňují selhání léčby pomocí psa.

1. Pes se může mít svými zájmy s klienty (nevšímá si jich, odmítá je).
2. Někdy se možnosti klienta přeceňují, starat se o zvíře vyžaduje práci „na plný časový úvazek“
3. Klienti se mohou stát díky psovi soutěživí, žárlit na sebe.
4. Pes může být zdrojem poranění nebo alergie.
5. Díky psovi vznikají v institucích právní spory ohledně financování, stížností klientů na hygienu.³²

Hrozí také možné společenské izolace (hlavně u seniorů nebo u dětí v stavní péči). U některých lidí mohou zájmy o psy převážit nad vztahy k lidem. Kontakt se zvířetem jim pomáhá udržet alespoň určitou úroveň vztahu k živým tvorům v jejich blízkosti.

Jako další příklad, kdy pes při terapii nepomáhá, může být důvod, že dítě od samého začátku nemá ke zvířeti vztah. Není mu milá jeho přítomnost. Dítě se ke kontaktu nesmí nutit. Né každému dítěti je přítomnost psa milá.

Dalším a rozhodně nevýznamným je případná smrt zvířete. Toto platí zvláště u dětí, kdy mohou trpět dlouhodobě jejich strátou. Objevují se pocity nenahraditelné ztráty, žal, smutek, ve velmi závažných případech i obviňování se ze smrti zvířete. Všechny tyto pocity se mohou na psychice člověka negativně odrazit.³³

³² VOJTĚCHOVSKÝ, M. (2003)

³³ STRAKOVÁ, Š., HUČÍN, J. (2000)

8.3 Zásady pro provádění canisterapie v mateřské škole

- Fyzická a psychická kondice psa - je pro canisterapii velmi významná. Nikdy by pes neměl pracovat, pokud je oslaben, nebo dokonce nemocný. Proto je pro ni vhodný jen zdravý pes.
- Únava - psa by se neměla podceňovat, jelikož každé onemocnění ho oslabuje.
- Délka práce - se psem by se měla pohybovat okolo 2 hodin týdně, pokud jsou návštěvy častější např. 2x-3x týdně, měla by být délka práce okolo 30-45min.
- Prostor pro odpočinek - po práci by měl pes dostat vždy možnost odpočinku. Rozhodně psa nepřetěžujeme.
- Vždy by měl být pes se svým majitelem - nikdy by neměl být nechán pouze s klientem (dítětem). Za psa vždy odpovídá jeho majitel.³⁴

8.4 Praktické náměty pro činnost

Cílené aktivity, techniky, které můžeme provádět v mateřské škole³⁵

- Jemná motorika
 1. Manipulace s karabinami – na obojku a vodítku, náhubku nebo postroji.
 2. Granule – krmení psa, vytváření obrazců ne zemi, schovávání pamlsků, vyndávání z různých nádob, posouvání bosou nohou po čáře.
 3. Gumové hračky – házení, mačkání.
 4. Česání psa – můžeme použít různé typy kartáčů.
 5. Rozeznávání jednotlivých psů – se zavázanýma očima, rozeznání podle obojku, srsti.
 6. Malování
 7. Hmat – poznávání různých obojků a materiálů se zavázanýma očima, poznávání psích potřeb (kartáč, vodítko), jmenování a hledání částí těla.
 8. Modelování

³⁴ ŠTERCLIOVÁ, J. (2004)

³⁵ VELEMÍNSKÝ, Z. (2007)

- Hrubá motorika
 1. Využití jako motivace k pohybovým činnostem – napodobování, podlézání, přelézání, obíhání, vodění na vodítku, procházky.
 2. Překážkové dráhy – dítě navádí psa na různé překážky nebo ji absolvuje spolu s ním.
 3. Přetahování se psem o lano, vodítko.
 4. Házení aportu – pes nosí zpět nebo házení na cíl.
 5. Vedení psem – dítě má zavázané oči, pes ho vodí, zde je potřeba pomoc psovoda.
 6. Plazení – dítě závodí se psem v plazení.

- Myšlení
 1. Promyšlená manipulace s předměty – nasazení náhubku, třídění předmětu podle zadání (péče o srst, jídlo aj.).
 2. Rozlišování co k psovi patří a co naopak ne.
 3. Hledání rozdílů na dvou psech – barva, srst délka, tvar uší apod.
 4. Pexeso – psí tematiky, obrázky a popisování děje.
 5. Skládání puzzle – obrázek psa, kterého znají, rozstříhat a nejlépe podlepit kartonem.
 6. Vymýšlení jmen pro psa.
 7. Hádanky a říkanky se psím tématem
 8. Vyprávění – co pes dělal, hádání na jakého psa ze skupiny dítě myslí.

- Abstraktivní a fantazijní myšlení
 1. Děti vymýšlejí pohádky, příběhy o psech, básně, písně a psí téma, ve vzduchu malují psa.

- Paměť
 2. Hledání obrázků – po lese nebo ve třídě, pak sepisují, jaké viděly.
 3. Paměťové vybavování – potřeb pro psa, děti si je zapamatují, pak zakryjeme, děti je jmenují nebo jednu vyjmeme, děti hádají, která z předmětů chybí.
 4. Pexeso – s psí tematikou.

- Řečové dovednosti
 1. Komunikace se psem – povely, příkazy.
 2. Komunikace o psovi – vyprávění, rozdíly mezi plemeny.
 3. Povídání o obrázku – děti povídají, co na něm viděly za pejska.
 4. Vymýšlení jmen psů – trénování výslovnosti.
 5. Seznámení s novými pojmy – vodítko, náhubek.

- Psychosociální podpora
 1. Příjemné prožitky – spojené s kontaktem se psem, hrou, přijetí dítěte psem, bez předsudků, společník a kamarád.
 2. Fyzické přijetí – kontakt dítěte se psem, hlazení, mazlení, vyhledá ho, kdy po něm touží a jak dlouho potřebuje.
 3. Příjemné prostředí – pohodová a příjemná nálada, dítě nenutíme, chválíme a motivujeme.

- Relaxace
 1. Prostor pro klidné aktivity – povídání, vyprávění, hlazení psa dítětem, společný jak pro psa, tak i dítě.

- Emocionální podpora
 2. Přijetí psem – přijetí takového jaký jsem.
 3. Povídání s dětmi o pocitech psa.
 4. Podporu při odloučení od rodiny – radostné přijetí, dostatek mazlení a přijetí.
 5. Posílení pocitu jistoty a bezpečí - pes jako ochránce a „střežitel“.

- Vlastní rozhodování
 1. Rozhodování – necháme dětem prostor pro rozhodování o činnostech se psem, možnost výběru.

- Sociabilita
 2. Zodpovědnost – péče o psa, svěřením ho dítě k dané činnosti či úkolu, trénují zodpovědnost a samostatnost.
 3. Jistota v sociálních vztazích – dítě, které vede psa, zvyšuje svou sociální atraktivitu, při komunikaci není odkázáno samo na sebe (pes jako téma hovoru, společný objekt zájmu).
 4. Spolupráce – skupinové činnosti při kreslení psa, krátká scénka či divadélko se zapojením psa.

- Rozvoj samostatnou a zodpovědnosti
 1. Úklid, hygiena, oblékání – pes je motivační prvek.
 2. Rodičovské role – vyhledání a naplňování potřeb psa, ochranný přístup, výcvik.

- Sluch
 1. Zvuky – poznávání přírodních zvuků přírody (štěkot psa, šumění vody).
 2. Poznávání zvuku – rozeznávání zvuků zvířat.
 3. Lokalizace – štěkot psa, cinkání vodítka a dítě určuje jaký směr.

- Orientace v čase
 1. Strukturování času – podle denního rytmu a péči o psa (krmení, venčení), řazení obrázků dle časové posloupnosti, motiv – pes.
 2. Kalendář – vytváření spolu s dětmi psího kalendáře nebo deníku.

- Vztah ke zvířatům
 1. Chování ke psům - děti se učí obecně správnému chování ke psům, co pes žere a co naopak ne (posíláme kruhem miskou a každé dítě přidá co, si myslí, že pes žere – tzv. zdravá, či nezdravá psí polévka), jak se mají chovat k cizímu psu.
 2. Vyprávění, či komunitní kruh, prostor pro diskuzi.

9. Výzkumná část

Na canisterapii je nahlíženo stále s jistou nedůvěrou a opatrností. V společnosti psychologů a psychoterapeutů není ve větším rozsahu přijímána. To samé platí i v komunitě pedagogů a ve školních podmínkách.

Svoji bakalářskou práci bych ráda přispěla ke zvažování uvědomělosti ohledně canisterapie. Vede mě k tomu přesvědčení, že soužití člověka a psa pozitivně ovlivňuje jeho psychický a fyzický vývoj. Canisterapie se snaží tohoto využívat a myslím si, že má velké možnosti. I když canisterapie není zatím právně uznávanou medicínskou terapií, lze ji velmi dobře uplatňovat jako doplněk v pedagogické práci. Bohužel je škoda, že se jí z důvodu nedůvěryhodnosti a také jisté obavy zatím moc nevyužívá i v oblasti edukace.

Jelikož jsem jako dobrovolník v canisterapeutickém sdružení Hafík, měla jsem možnost nahlédnout do „duše“ canisterapie. I v budoucnosti bych se ráda věnovala canisterapii a to již jako canisterapeut se svým psem, se kterým by ráda složila potřebné zkoušky.

9.1 Cíl a předpoklady výzkumné části

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit informovanost učitelek mateřských škol o termínu canisterapie a jejich postoj k ní jako takové.

Předpoklad 1 - Myslím si, že učitelky nejsou informované o termínu canisterapie.

Předpoklad 2 - Předpokládám, že většina učitelek v mateřských školách se k provádění canisterapie staví s jistou rezervou a obavou.

Výsledky nám pak nastíní, zda jsou ochotny spolupracovat s touto podpůrnou terapií. A ukáží jejich pohled na provádění canisterapie v mateřské škole.

9.2 Metody výzkumu

Jako metoda pro získání sběru dat byl zvolen dotazník a to v tištěné formě a také elektronické.

Dotazník je metoda pro shromažďování dat od dotazovaných osob (respondenty), která je určena pro hromadné získávání údajů. Respondent označí tu položku, která je identická s jeho názorem

nebo znalostí. Pomocí dotazníku se mohou získávat poměrně jednoduché a snadno statistické zpracovatelné údaje.³⁶

Dotazník byl zaměřen na informovanost učitelek mateřských škol o termínu canisterapie a jejich postoji k ní.

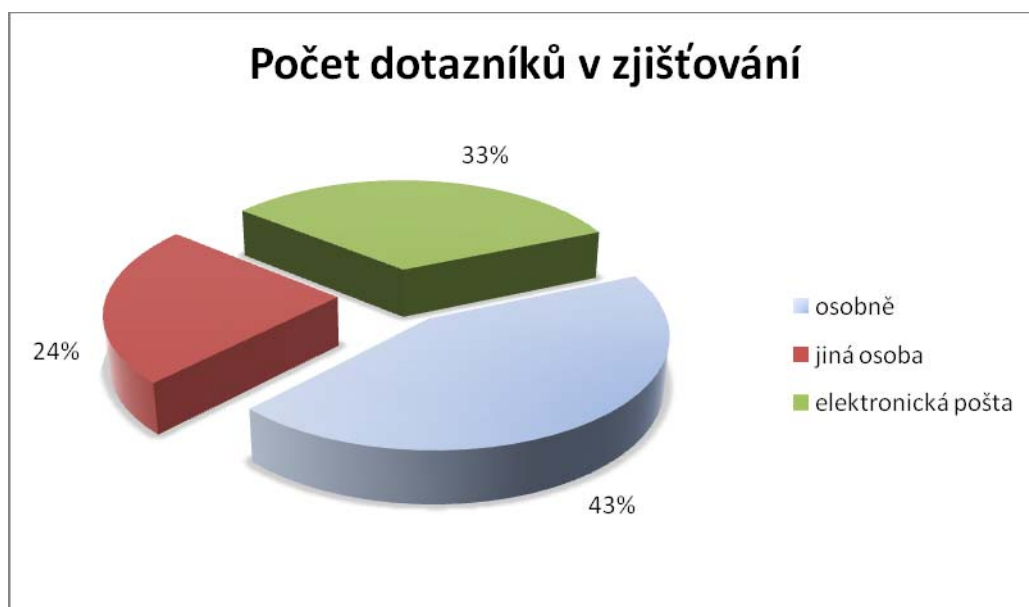
Použila jsem dotazník se strukturovanými (uzavřenými) otázkami.

9.3 Soubor respondentů

Výzkum jsem provedla ve vybraných mateřských školách okresu České Budějovice. Bylo rozesláno celkem 55 dotazníků. Z toho 13 dotazníků prostřednictvím jiné osoby, 24 osobně a 18 dotazníků bylo posláno elektronicky. (Obr. 2)

Do některých škol jsem dotazníky osobně zanesla nebo poslala přes druhou osobu a do vzdálených jsem je rozeslala elektronicky. Ve výzkumu jsou zařazeni i malé mateřské školy, jednotřídní nebo dvou třídní.

Obr. 2: Počet dotazníků v zjišťování

³⁶ SOMR, Z. (2006)

Návratnost dotazníku

Bylo rozesláno celkem 55 dotazníků (13 dotazníků prostřednictvím jiné osoby, 24 osobně a 18 dotazníků bylo posláno elektronicky.) Vrátilo se mi celkem 40 dotazníků. (z toho 6 prostřednictvím jiné osoby, všech 24 osobně a 10 elektronickou poštou). Z těchto 40 dotazníků je to tedy osobní formou 40 %, prostřednictvím jiné osoby 15 % a elektronicky 25 %. (obr. 3)

Obr. 3: Návratnost dotazníků

Struktura respondentů dle vzdělání

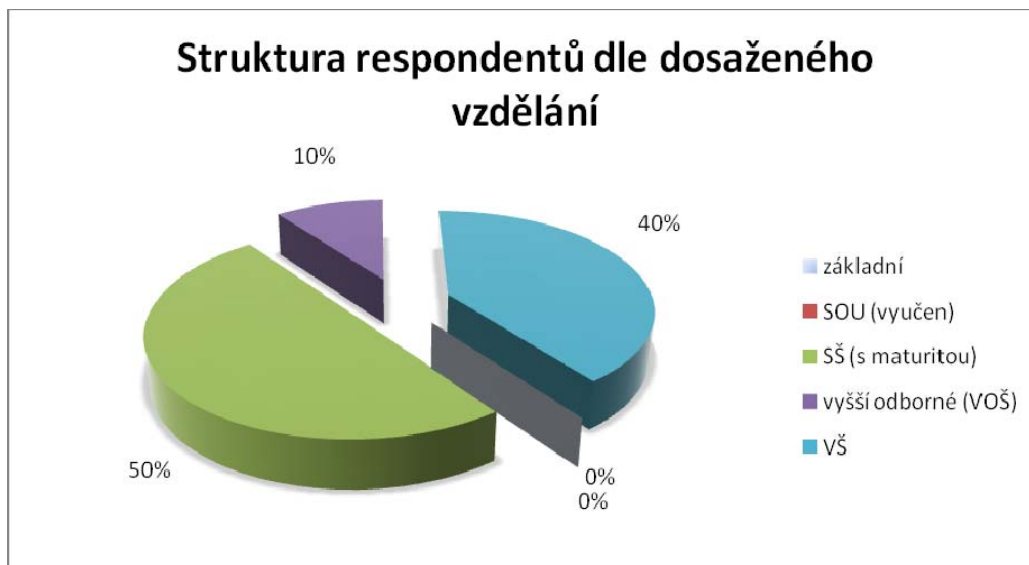
V mém výzkumu jsem rozdělila respondenty podle dosaženého vzdělání a podle věku.

V dotazníku respondenti zaškrtovali nejvyšší dosažené vzdělání (základní, střední odborné učiliště – SOU, středoškolské s maturitou – SŠ, vyšší odborné – VOŠ a vysokoškolské).

Ve výsledném vyhodnocení dotazníků, které se účastnily učitelky mateřských škol, bylo nejvíce učitelek se středoškolským vzděláním a to 50%, dalším bylo vysokoškolské (které jsem dále nerozdělovala na bakalářské či magisterské) bylo 40 %. Menšími procenty se zúčastnily učitelky s vyšším odborným vzděláním a to 10%. (obr. 4)

Se základním a SOU se nikdo neúčastnil, což je pochopitelné, neboť učitelka v mateřské škole musí mít alespoň středoškolské vzdělání. Ale i tyto alternativy jsem pro úplnost do dotazníku uvedla.

Obr. 4: Struktura respondentů dle dosaženého vzdělání

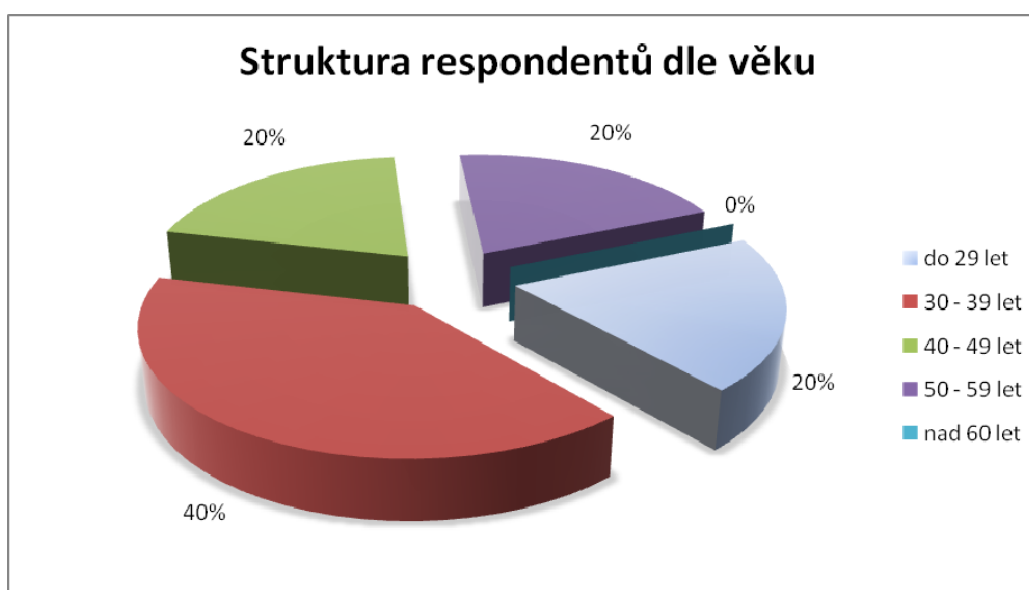
Struktura respondentů dle věku

Jako další rozdělení jsem provedla vyhodnocení jednotlivých dotazníků podle věku.

A to ve věkovém rozmezí do 29 let, 30-39 let, 40-49 let, 50 – 59 let a nad 60 let.

Mého výzkumu se účastnily učitelky ve věkovém rozmezí do 29 let a to v 20%, ve věkovém rozmezí 30-39 - 40%. Ve věkovém rozmezí 40-49 let 20% a v rozmezí 50 – 59 let to bylo také 20%. Nezúčastnil se nikdo ve věkovém rozmezí nad 60 let. (obr. 5)

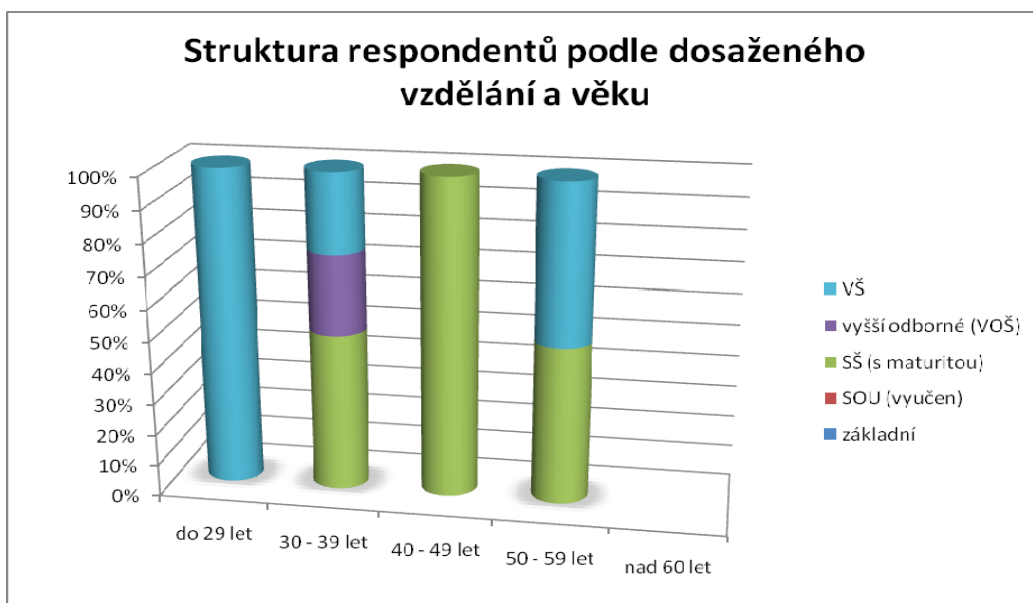
Obr. 5: Struktura respondentů dle věku

Struktura dle věku a dosaženého vzdělání

Neméně důležitá je i struktura respondentů v mém výzkumu a to v kombinaci dle dosaženého vzdělání a i věku. Tato struktura nám přinese lepší představu o respondentech, kteří se účastnili mého výzkumu v kombinaci obou stanovisek. (obr. 6)

Obr. 6: Struktura respondentů v kombinaci věku a dosaženého vzdělání

9.4 Zpracování jednotlivých otázek

Zpracování jsem provedla v závislosti na dosaženém vzdělání a na věku.

Dle věku v rozmezí do 29 let, od 30 -39 let, 40 – 50 let, 50 - 59 let a nad 60 let.

Dle vzdělání na základní, střední odborné učiliště – SOU, středoškolské s maturitou – SŠ, vyšší odborné – VOŠ a vysokoškolské).

Otázka č. 1

Víte co znamená pojem canisterapie?

Kód otázky:

01a a) ano – Canisterapie je... (odpověď rozepište a pokračujte otázkou č. 3)

01b b) ne nevím (pokračujte otázkou č. 2)

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
01a	95,00	20,00	40,00	20,00	15,00	0,00
01b	5,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
01a	95,00	0,00	0,00	45,00	10,00	40,00
01b	5,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00

Tato otázka byla kombinovaná (1a, 1b -2a, 2b)

Odpověď: ano označilo 95% respondentů, což je poměrně mnoho. 95% učitelek pojem canisterapie znají, mají představy o tomto pojmu. Jako odpovědi se nejčastěji objevovaly: terapie za pomoci psů, působení prostřednictvím psa, léčebné působení psa.

Otázka č. 2

Canis znamená latinsky – pes, terapie – léčba, jak by se tedy dalo na otázku, co pojem canisterapie zjednodušeně odpovědět.

Kód otázky:

02a a) ne nevím

02b b) ano, již vím (*odpověď rozepište*):

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
02a	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
02b	5,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
01a	95,00	0,00	0,00	45,00	10,00	40,00
01b	5,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00

Na tuto otázku odpovědělo jen 5 % respondentů. Tato otázka navazovala na otázku č. 1. Jen 5% učitelek odpovědělo, že neví co pojem canisterapie znamená.

Otázka č. 3

O termínu canisterapie jsem poprvé slyšela v...

Kód otázky:

03a a) v televizi, internetu nebo v jiných médiích

03b b) z knih nebo časopisů

03c c) od známého, kamaráda, přítele

03d d) z jiných zdrojů (odpověď rozepište):

03e e) ne, neslyšela, až nyní

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
03a	55,00	5,00	20,00	15,00	15,00	0,00
03b	15,00	0,00	10,00	2,50	2,50	0,00
03c	17,50	5,00	7,50	2,50	2,50	0,00
03d	12,50	10,00	2,50	0,00	0,00	0,00
03e	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučení)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
03a	55,00	0,00	0,00	35,00	5,00	15,00
03b	15,00	0,00	0,00	5,00	2,50	7,50
03c	17,50	0,00	0,00	7,50	2,50	7,50
03d	12,50	0,00	0,00	2,50	0,00	10,00
03e	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tato otázka měla nastínit, kde se poprvé respondenti setkali s pojmem. Z výsledků vyplynulo, že se nejčastěji setkali v televizi, internetu nebo jiných médiích a to 55%. Pak od známého a to 17% a z časopisů 15% a z jiných zdrojů 12,50%. Jako jiný zdroj byl nejčastěji uveden: škola a jiné formy výuky.

Otázka č. 4.

Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii musí mít složenou nějakou canisterapeutickou zkoušku?

Kód otázky:

04a a) ano

04b b) ne

04c c) nevím

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
04a	77,50	17,50	35,00	12,50	12,50	0,00
04b	7,50	0,00	2,50	2,50	2,50	0,00
04c	15,00	2,50	2,50	5,00	5,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
04a	77,50	0,00	0,00	35,00	7,50	35,00
04b	7,50	0,00	0,00	5,00	0,00	2,50
04c	15,00	0,00	0,00	10,00	2,50	2,50

Tato otázka směřovala více do termínu canisterapie. Na otázku zda pes, který vykonává canisterapii musí mít složenou potřebnou zkoušku odpovědělo 77,50% učitelek, že ano, musí. Což je také poměrně hodně. Odpověď: Ne nemusí – označilo 7,50% respondentů a 15% nevědělo.

Otázka č. 5

Setkali jste se již někdy s canisterapií v MŠ?

Kód otázky:

05a a) ano

05b b) ne

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
05a	20,00	2,50	10,00	2,50	5,00	0,00
05b	80,00	17,50	30,00	17,50	15,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
05a	20,00	0,00	0,00	12,50	0,00	7,50
05b	80,00	0,00	0,00	37,50	10,00	32,50

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda se již učitelky setkaly s prováděním canisterapie v mateřské škole. Na tuto otázku odpovědělo: ano, setkalo – 20% učitelek mateřských škol. Což je poměrně málo. Nejčastěji učitelky odpovídaly: ne, nesetkaly a to 80% procenty.

Otázka č. 6

Byli byste rádi, kdyby byla canisterapie součástí programu v MŠ?

Kód otázky:

06a a) ano

06b b) ne

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
06a	47,50	17,50	22,50	2,50	5,00	0,00
06b	50,00	2,50	15,00	17,50	15,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
06a	47,50	0,00	0,00	17,50	0,00	30,00
06b	50,00	0,00	0,00	32,50	7,50	10,00

Touto otázkou jsem chtěla nastínit pohled učitelek na působení pomoci psa v mateřské škole. Z mého výzkumu vyplývá, že nejčastější odpověď byla: ne, v mateřské škole bych canisterapii nechtěla a to 50%.

Odpověď: ano označilo 47,50% učitelek mateřských škol. Zde je vidět, že je toto propojení obou oblastí stále diskutabilní a mnoho učitelek má rozporuplné názory.

Neméně důležité je, i rozdílnost odpovědí dle věku a vzdělání, které z mého výzkumu vyplývá. Jedna respondentka na tuto otázku neodpověděla.

Otázka č. 7**Máte osobní zkušenost s canisterapií?***Kód otázky:*

07a a) ano, jako pozorovatel

07b b) ano, jako klient

07c c) ne, nemám

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
07a	17,50	2,50	7,50	2,50	5,00	0,00
07b	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
07c	82,50	17,50	32,50	17,50	15,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučení)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
07a	17,50	0,00	0,00	2,50	2,50	12,50
07b	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
07c	82,50	0,00	0,00	47,50	7,50	27,50

S prováděním canisterapie se setkala 17,50% učitelů, to není mnoho. Zatímco 82,50% nemají zkušenosti s prováděním canisterapie.

Otázka č. 8**Víte jaká má canisterapie klady a pozitiva pro děti?***Kód otázky:*

08a a) ne, žádná

08b b) jedno (odpověď rozepište):

08c c) více (odpověď rozepište):

08d d) nevím

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
08a	5,00	0,00	0,00	2,50	2,50	0,00
08b	27,50	0,00	10,00	10,00	7,50	0,00

08c	52,50	17,50	25,00	5,00	5,00	0,00
08d	15,00	2,50	5,00	2,50	5,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
08a	5,00	0,00	0,00	2,50	0,00	2,50
08b	27,50	0,00	0,00	22,50	0,00	5,00
08c	52,50	0,00	0,00	20,00	10,00	22,50
08d	15,00	0,00	0,00	5,00	0,00	10,00

Z výsledků vyplynulo, že učitelky znají pozitiva canisterapie a znají jich i více a to 52,50%. 27,50% zná alespoň jedno kladné působení psa na člověka. Jako nejčastější odpověď bych uvedla: celkové uvolnění organismu, zklidnění, navazování sociálních kontaktů u dětí s druhy hendikepu, emocionální prožitky, respektování potřeb jiného tvora, rozvíjení prosociálního chování, respektování pravidel, rozvíjení hrubé a jemné motoriky, rozvíjení komunikace. 15% respondentů odpovědělo, že neví jaké má canisterapie pozitiva.

Otázka č. 9

Myslíte si, že má canisterapie nějaká negativa?

Kód otázky:

09a a) ne, žádná

09b b) jedno (odpověď rozepište):

09c c) více (odpověď rozepište):

09d d) nevím

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku v %				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
09a	10,00	0,00	2,50	2,50	5,00	0,00
09b	47,50	0,00	30,00	10,00	7,50	0,00
09c	25,00	17,50	0,00	2,50	5,00	0,00
09d	17,50	2,50	7,50	5,00	2,50	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučení)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
09a	10,00	0,00	0,00	7,50	0,00	2,50
09b	47,50	0,00	0,00	32,50	10,00	5,00
09c	25,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25,00
09d	17,50	0,00	0,00	10,00	0,00	7,50

Z mých výzkumů vyplývá, že učitelky vědí, že canisterapie může mít i jistá negativa a to nejčastěji jedno a to 47,50% nebo i více a to 25%. Nejčastěji měly na mysli, alergii, fobie ze psů a hygienické normy. Chtěla bych uvést, že tyto příklady nejsou negativa, ale spíše jistá omezení se, kterými je třeba při provádění canisterapie počítat a respektovat je.

Otázka č 10.

Jaký je Váš vztah ke psům?

Kód otázky:

10a a) velmi dobrý

10b b) dobrý

10c c) neutrální

10d d) špatný

10e e) velmi špatný

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
10a	55,00	15,00	25,00	7,50	7,50	0,00
10b	27,50	2,50	10,00	10,00	5,00	0,00
10c	12,50	0,00	5,00	2,50	5,00	0,00
10d	5,00	2,50	0,00	0,00	2,50	0,00
10e	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání v %				
		Základní	SOU (vyučení)	SŠ (s maturitou)	Vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
10a	55,00	0,00	0,00	30,00	5,00	20,00
10b	27,50	0,00	0,00	12,50	5,00	10,00
10c	12,50	0,00	0,00	2,50	0,00	10,00

10d	5,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00
10e	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tuto otázku jsem do otazníku zařadila také proto, že nastiňuje pohled učitelky na psa jako takového. Z výsledků vyplynulo, že 55% učitelek má k psům velmi dobrý vztah. Dobrý má pak 27,50% , neutrální 12,50% a špatný 5% učitelek v mateřských školách.

Celkové vyhodnocení odpovědí na otázky dle věku

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle věku				
		do 29 let	30 - 39 let	40 - 49 let	50 - 59 let	nad 60 let
01a	38	8	16	8	6	
01b	2				2	
02a	0					
02b	2				2	
03a	22	2	8	6	6	
03b	6		4	1	1	
03c	7	2	3	1	1	
03d	5	4	1			
03e	0					
04a	31	7	14	5	5	
04b	3		1	1	1	
04c	6	1	1	2	2	
05a	8	1	4	1	2	
05b	32	7	12	7	6	
06a	19	7	9	1	2	
06b	20	1	6	7	6	
07a	7	1	3	1	2	
07b	0					
07c	33	7	13	7	6	
08a	2			1	1	
08b	11		4	4	3	
08c	21	7	10	2	2	
08d	6	1	2	1	2	
09a	4		1	1	2	
09b	19		12	4	3	
09c	10	7		1	2	
09d	7	1	3	2	1	
10a	22	6	10	3	3	
10b	11	1	4	4	2	
10c	5		2	1	2	

10d	2	1			1	
10f	0					
Celkem	361	72	143	72	74	0

Celkové vyhodnocení dle vzdělání

Kód otázky	Počet odpovědí celkem	Počet odpovědí dle vzdělání				
		základní	SOU (vyučen)	SŠ (s maturitou)	vyšší odborné (VOŠ)	VŠ
01a	38			18	4	16
01b	2			2		
02a	0					
02b	2			2		
03a	22			14	2	6
03b	6			2	1	3
03c	7			3	1	3
03d	5			1		4
03e	0					
04a	31			14	3	14
04b	3			2		1
04c	6			4	1	1
05a	8			5		3
05b	32			15	4	13
06a	19			7		12
06b	20			13	3	4
07a	7			1	1	5
07b	0					
07c	33			19	3	11
08a	2			1		1
08b	11			9		2
08c	21			8	4	9
08d	6			2		4
09a	4			3		1
09b	19			13	4	2
09c	10					10
09d	7			4		3
10a	22			12	2	8
10b	11			5	2	4
10c	5			1		4
10d	2			2		
10f	0					
Celkem	361	0	0	182	35	144

9.5 Závěr výzkumu

Z výsledků mého šetření vyplynulo, že pojem canisterapie učitelky do jisté míry znají a mají představy o jejím působení.

95% učitelek odpovědělo, že pojem znají, což je poměrně hodně. Většinou se s tímto pojmem seznámily z televize, či internetu.

Na otázku zda pes musí mít pro provádění canisterapie složenou potřebnou zkoušku odpovědělo 77.50%, že ano.

S prováděním canisterapie v mateřských školách se setkalo pouze 20% učitelek. I když je to málo, myslím si, že tato oblast se stále více, i když pomalu zvyšuje.

Ze zjišťování zda, by byla ráda učitelka, kdyby se stala canisterapie součástí programu mateřských škol, vyplynulo, že 50% by se tomuto propojení bránilo a 47,50% označilo opak. (Jedna učitelka na tuto otázku neodpověděla.) Zde je vidět, že je zde stále jistá opatrnost a obava ze strany učitelů. Ať už z něčeho „nového“, dosud neprozkoumaného ve vzdělávání. Ale i velký zájem na straně druhé. Zajímavé v tomto šetření byla i rozdílnost odpovědí s ohledem na věk a vzdělávání. Kdy odlišnost odpovědí byla ještě více patná (tato rozdílnost je však trochu zkreslená, neboť respondentů s daným vzděláním a věkem nebylo stejně).

S prováděním canisterapie mají osobní zkušenost jen 17,50%, to není mnoho. Je vidět, že canisterapie jako taková stále pokulhává jako podpůrná metoda a i když se do povědomí lidí se dostává, ale její provádění je však stále omezené.

Na otázku zda má canisterapie pozitiva odpovědělo 52,50% ano a vyjmenovali jich více. Jako hlavní a nejčastější odpověď bych uvedla: celkové uvolnění organismu, zklidnění, navazování sociálních kontaktů u dětí s druhy hendikepu, emocionální prožitky, respektování potřeb jiného tvora, rozvíjení prosociálního chování, respektování pravidel, rozvíjení hrubé a jemné motoriky, rozvíjení komunikace.

S možnými negativy počítají 47,50% respondentů a to nejčastěji alergii, fobie ze psů a hygienické normy. Myslím si, tyto možnosti a působení nejsou negativa jako taková, ale spíše omezení, se kterými se musí při provádění počítat a respektovat, případně uzpůsobit požadavku daného dítěte.

Vztah ke psům má 55% učitelek v mateřských školách velmi dobrý.

Na začátku výzkumu byly stanoveny dva předpoklady. Na základě vyslovených předpokladů, provedeného šetření a výsledků šetření, mohu konstatovat tyto závěry:

Předpoklad 1 - Myslím si, že učitelky nejsou informované o termínu canisterapie.

Tento předpoklad se v mém výzkumu nepotvrdil. Učitelky mají informace o jejích podmínkách a jsou také seznámení s jejím pozitivním působením.

Předpoklad 2 - Předpokládám, že většina učitelek v mateřských školách se k provádění canisterapie staví s jistou rezervou a obavou.

Tento předpoklad se do jisté míry potvrdil. Zde je vidět, na jedné straně stále jistá opatrnost a obava ze strany učitelů a na straně druhé i zájem o provádění canisterapie a její klady.

10. Závěr

Práce pojednává o canisterapii, která využívá pozitivního působení na zdraví člověka, při čemž zdraví je myšleno jako stav psychické, fyzické a sociální pohody.

V teoretické části se zabývám vývojem jedince, lidskými potřebami a vlivem zvířete na dítě.

Vysvětlení pojmu canisterapie a její působení. Popsány jsou metody a náměty pro činnost v mateřské škole. I když canisterapie není zatím právně uznávanou medicínskou terapií, lze ji velmi dobře uplatnit jako doplněk v pedagogické práci.

V praktické části jsem pomocí výzkumného šetření zjišťovala informovanost učitelů mateřských škol o tomto termínu a jejich postoj k jejímu možnému uplatnění.

11. Seznam použité literatury

Použitá literatura:

- ALDINGTON, E. H. W. (1999): *O psi duši Povaha, psychologie a chování psa*. Přel. A. Krejčí. 8. nezměněné vydání. České Budějovice: Dona, 1999. ISBN 80–86136-47-7, (360 s.)
- DUNOVSKÝ, J. a kol. (1999): *Sociální pediatrie*. Grada, Praha, ISBN 80-7169-254-9, (279 s.)
- GALAJDOVÁ, L. (1999): *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Praha: Grada Publishing s.r.o., ISBN 80-7169-789-3, (160 s.)
- HELUS, Z. (2004): *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál 2004, ISBN 80-7178-888-0, (232 s.)
- CHERNAKOVÁ MCELROYOVÁ, S. (1999): *Zvířata jako učitelé a léčitelé, skutečné příběhy a úvahy*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, ISBN 80-86183-16-5, (198 s.)
- KARÁSKOVÁ, V., KRAUSOVÁ, A. (2004): *Pes a dítě s mentálním postižením*. Olomouc: UP, ISBN 80-244-0953-4.
- KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. (2006): *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, ISBN 80-901873-74. (286 s.)
- LACINOVÁ, J. (2003): *Situace canisterapie v ČR*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapii pořádaný dne 27. 6. – 1. 7. 2003 v Brně. 1. vydání. Brno
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., (1998): *Vývojová psychologie*, 3. vyd., Praha: Grada, ISBN 80-7169-195-X (344s.)
- MATĚJČEK, Z. (2003): *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-504-2, (108 s.)
- MATĚJČEK, Z. (2003): *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-325-3 (144 s.)
- MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (2003): *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-799X, (233 s.)
- MŠMT (2004), VÚP: *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha
- NERANDŽIČ, Z. (2006): *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit, Praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*, Praha: Albatros, ISBN 80-00-01809-8, (160s.)
- ODENDAAL, J. (2007): *Zvířata a naše mentální zdraví – Proč, co a jak*. Praha: Brázda, ISBN 80-209-0356-9 (174 s.)
- SOMR, M. (2006): *Úvod do metodologie a metod výzkumu*. České Budějovice: Johanus, ISBN 80-239-8227-3 (87 s.)
- STRAKOVÁ, Š. (2001): *Etiologie psa*. In Pravda o Zooterapii: Sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 5. 12. 2000 v Hluboké nad Vltavou. Zdravotně sociální fakulta. 1.

vydání. České Budějovice 2001. ISBN 80-7040-486-8

STRAKOVÁ, Š., HUČÍN, J. (2000): *Zvíře pomáhá najít vztah k lidem*. Psychologie Dnes, roč. 6, č. 4,

SVOBODOVÁ, E.(2007): *Prosociální činnosti v předškolním věku*. Praha: Raabe, ISBN-80-86307-39-5, (133 s.)

SVOBODOVÁ, I. (2004) *Výběr psa pro canisterapii aneb genetika je věda komplikovaná*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Brno: Sdružení Filia

ŠTERCLIOVÁ, J. (2004): *Canisterapie pro všechny*. Rokycany: Pomocné tlapky

VÁGNEROVÁ, M. (1999): *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-678-0, (130 s.)

VÁGNEROVÁ, M. (2000): *Vývojová psychologie*, 1. vyd., Praha: Portál, ISBN 80-7178-308-0

VELEMÍNSKÝ, M. a kol (2007): *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, ISBN 978-80-7322-109-6, (335 s.)

VOJTĚCHOVSKÝ, M. (2003): *Zvířata v domovech pro seniory*. In Mezinárodní seminář o zooterapii. Sborník. Brno: Sdružení Filia.

Internetové zdroje:

<http://www.canisterapie.info/>

<http://www.canisterapie.cz/>

<http://www.canisterapie-zlin.cz/canisterapie.php>

12. Přílohy

- Příloha č. 1: Dotazník
- Příloha č. 2: Fotodokumentace

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník k bakalářské práci Využití canisterapie v mateřské škole

1. Vyplnění tohoto dotazníku bude trvat max. 10 minut.
2. Informace a výsledky budou použity ke studijním účelům a pro zpracování bakalářské práce.
3. Dotazník nezkoumá znalosti respondenta, ale informovanost odborné veřejnosti.
4. Dotazník je naprosto anonymní.
5. Svou odpověď označte kroužkem, popř. doplňte.

Děkuji za Váš čas a pravdivé vyplnění dotazníku

studentka Zuzana Hořejší

Pohlaví: žena muž	
Povolání:	
Nejvyšší dosažené vzdělání:	Věková skupina:
základní	do 29 let
SOU (vyučen)	30 – 39 let
SŠ (s maturitou)	40 – 49 let
vyšší odborné (VOŠ)	50 – 59 let
VŠ	nad 60 let

1. Víte co znamená pojem canisterapie?

a) ano – Canisterapie je *(odpověď rozepište a pokračujte otázkou č.3):*

b) ne nevím (*pokračujte otázkou č. 2*)

2. *Canis*- znamená latinsky- pes, *terapie* - léčba, jak by se tedy dalo na otázku, co pojem canisterapie znamená zjednodušeně odpovědět?

a) ne, nevím

b) ano již vím (*odpověď rozepište*):

3. O termínu canisterapie jsem poprvé slyšela v ...

a) televizi, nebo jiných médiích

b) z knih nebo časopisů

c) od známého, kamaráda, přítele

d) z jiných zdrojů: (*odpověď rozepište*):

e) ne, neslyšela, až nyní

4. Myslíte, že pes, který vykonává canisterapii, musí mít složenou nějakou canisterapeutickou zkoušku?

a) ano

b) ne

c) nevím

5. Setkali jste se již někdy s canisterapií v MŠ?

a) ano

b) ne

6. Byli by jste rádi kdyby canisterapie byla součástí programu v MŠ?

a) ano

b) ne

7. Máte osobní zkušenost s canisterapií?

a) ano, jako pozorovatel

b) ano, jako klient

c) ne, nemám

8. Víte jaká má canisterapie klady a pozitiva pro děti?

a) ne, žádná

b) jedno (*odpověď rozepište*) :

c) více (*odpověď rozepište*) :

d) nevím

9. Myslíte, že canisterapie má nějaká negativa?

a) ne, žádná

b) jedno (*odpověď rozepište*) :

c) více (*odpověď rozepište*) :

d) nevím

10. Jaký je Váš vztah ke psům?

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

f) velmi špatný

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Příloha č. 2: Fotodokumentace

